

Nye arkæologiske udgravninger med flere fund fra jernalderens Egebjerg.

Der har som bekendt været stor byggeaktivitet i den østlige del af Egebjerg gennem de sidste år, med udstykning af nye områder gennem flere etaper. Hver gang har Horsens Museum været et lille skridt foran, så områderne er blevet undersøgt for eventuelle forhistoriske levn, inden de for altid ville være fjernet af de omfattende anlægsarbejder. De arkæologiske forundersøgelser har næsten hver gang resulteret i egentlige udgravninger, og efter de omfattende undersøgelser i 2003 ved vi i dag, at området på og omkring Kastanjabakken allerede havde været bebygget længe før der var tænkt på den nuværende udstykning, nemlig gennem flere generationer i århundrederne lige før og omkring Kristi fødsel, den periode vi kalder ældre jernalder. Flere af de nyopførte boliger ligger således i dag på tomterne af det, der engang var jernalderens beboelseshuse, som i perioder tilsammen dannede en helt lille landsby, en forgænger til det moderne Egebjerg.

En oversigt over de vigtigste fund fra undersøgelserne har kunnet læses i et af de tidligere beboerblade.

I forsommeren 2005 rykkede anlægsarbejdet længere mod syd, hvor der udstykkes på det lavere liggende område nedenfor Kastanjabakkens skråninger. Museets prøvegravning havde her blot afsløret nogle få spor efter forhistoriske aktiviteter, blandt andet i form af såkaldte ”kogegruber”, som måske i jernalderen blev anvendt af beboerne ”oppe på bakken”.

Længst mod syd, ned mod Lille Hansted Å tæt ved Chemitalic, skulle en spildevandsledning føres gennem først en sydvendt skråning og her nedenfor en lavning tæt ved det tidligere rensningsanlæg. Først i sidste øjeblik, lige inden maskinerne gravede sig flere meter ned i bakken, blev museet gjort opmærksom på denne fase af udstykningen, og en hurtig undersøgelse blev straks iværksat. Det kunne hurtigt konstateres, at lavningen dækkede over et gammelt vandhul, som stadig var vandførende - eller lettere forsumpet - i århundrederne før Kristi fødsel (ældre jernalder). Dette kan siges med sikkerhed, da beboere fra en nærliggende bebyggelse har efterladt sig et større skårmaterialer øverst i vandhullet. Måske er det de samme beboere som også udførte aktiviteter på den ovenfor liggende mark mod vest, her blev flere skårholdige gruber fra samme periode udgravet forud for plantning af et læhegn i 2003.

Under udgravningen af de omtalte efterladenskaber talte vi naturligvis om, hvor selve den tilhørende bebyggelse skulle søges. Der var oppe ved Kastanjabakken påvist flere huse, som kunne være samtidige med både gruber og udsmidslaget i vandhullet, men afstanden hertil syntes lidt for stor. Det mest oplagte sted kunne derfor være på den flade, lave bakkekam lige ovenfor vandhullet nord for Chemitalic, et område der endnu ikke er omfattet af udstykningen. Overraskelsen var derfor stor, da den efterlyste bebyggelse i juni i år ganske uventet dukkede op i forbindelse med etableringen af et nyt, stort regnvandsbassin helt ned mod Lille Hansted Å, og ikke mindst fordi der viste sig at være tale om en større bebyggelse. Her skal bassinet ligge i det, der fra skråningen lige ovenfor lavningen umiddelbart ligner en fortsættelse af det gamle vandhul, en helt fladbundet lavning på kanten af engen lige nord for åen.

Efter at muldlaget, i forbindelse med den arkæologiske forundersøgelse, var fjernet i dele af lavningen, viste det sig, at undergrunden her hæver sig en smule over både det nærliggende vandhul og engen mod syd. I forhistorisk tid bestod stedet af en helt flad, sandet og meget stenet terrasse, som mod vest var naturligt afskåret af en lille kløft dannet af nedstrømmende regnvand fra bakkerne ovenfor, mod syd af åen og mod nord afgrænset af de stejle bakkepartier. Den eneste farbare adgang til stedet har derfor været gennem en passage mod nordøst.

Endnu er den arkæologiske undersøgelse ikke fuldt afsluttet ved Egedal, som lokaliteten kaldes, men der er i løbet af de fire uger udgravningen har stået på blevet påvist og udgravet i alt 10 større og mindre huse. Meget tyder på, at alle huse har været benyttet samtidig, og at der således er tale om en egentlig landsby. I alt 7 af husene må betegnes som beboelseshuse. De bestod alle af parvise sæt af indre, tagbærende stolper og med 2 modstående indgange, én midt i hver langside. Husenes størrelse

varierer meget, det mindste indeholdt således blot 4 sæt stolper og var 7-8 meter langt, mens hovedparten af de resterende

Udsigt over det undersøgte område for det kommende regnvandsbassin.

indeholdt 6 sæt og havde en længde på 12-13 meter, et enkelt dog 15 meter. Et enkelt af husene skilte sig ud fra de øvrige ved at indeholde i alt 9 sæt indre stolper, og huset var ikke mindre end 19-20 meter. Dette langhus har uden tvivl været beboet af landsbyens ”stormand”, på dette tidspunkt var ikke alle nemlig lige, og vi formoder netop, at den sociale ulighed bl.a. afspejles i beboelseshusenes størrelse. Til stormandens gård hører formentlig også to mindre udhuse med henholdsvis 4 og 2 sæt tagstolper vest og sydvest for hovedbygningen.

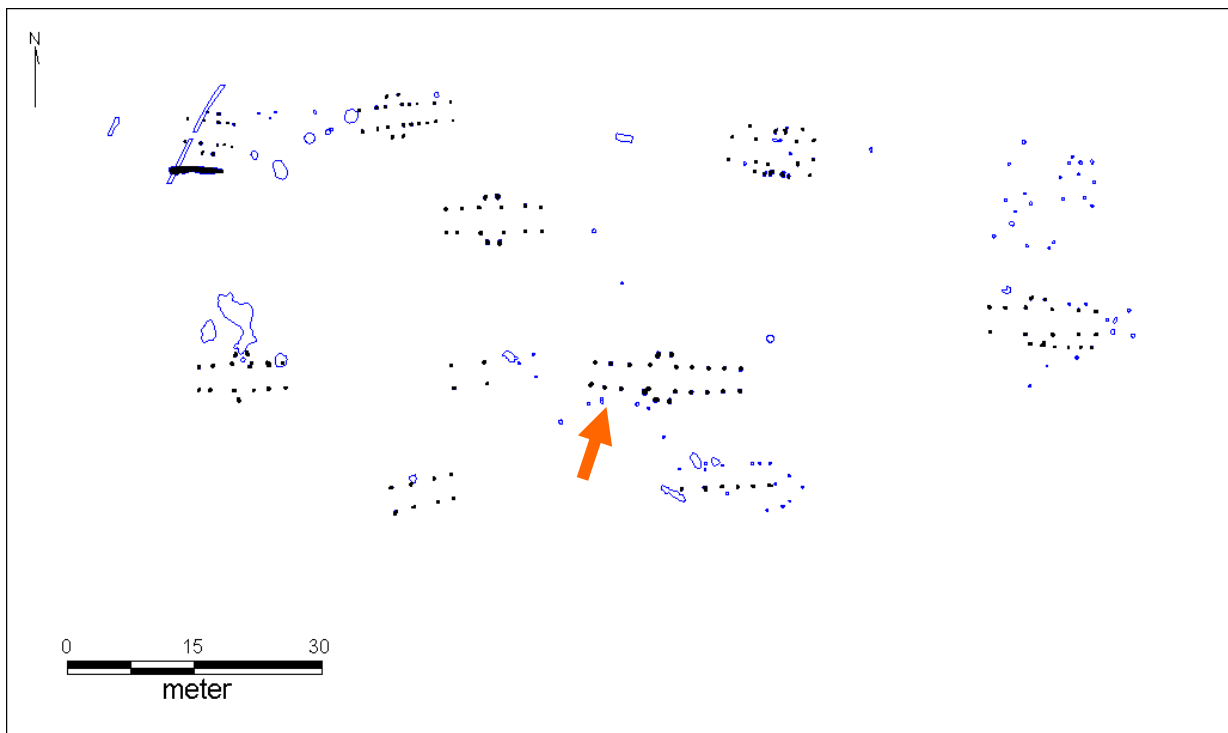
Hvad der ligger til baggrund for disse husstands- eller familiemæssige forskelle vides ikke med sikkerhed, men der ses som regel en direkte sammenhæng mellem de rent fysiske rammer og størrelsen af familiens husdyrstand; stormanden har derfor også været landsbyens ”storbonde”. Beboelseshusene var i denne periode normalt opdelt i en vestlig beboelsesende og en østlig staldende med de to afdelinger adskilt af de to indgangspartier. Kun i to tilfælde har det dog i denne landsby været muligt med sikkerhed at erkende spor efter stalden i form af stolper til båseskillerum. Heraf fremgår at der i det mindste af husene var plads til 4 dyr, mens et af de mellemstore huse har rummet 10-12 dyr, øjensynligt kvæg.

Landsbyens beboere har ernæret sig ved agerbrug og husdyrhold, og netop kvægdrift har formentlig haft en afgørende betydning for valget af bosættelsen; her har været direkte adgang til de gode græsningsarealer ved åen. Kun i sjældnere tilfælde finder vi resterne af beboernes husdyr, men ved Egedal indeholdt affaldslagene i vandhullet lige op til bopladsen et større knoglemateriale. Knoglerne er endnu ikke blevet artsbestemte, men de indeholder bl.a. nogle hestetænder, og af andre husdyr vil der bl.a. kunne findes får, ged og svin.

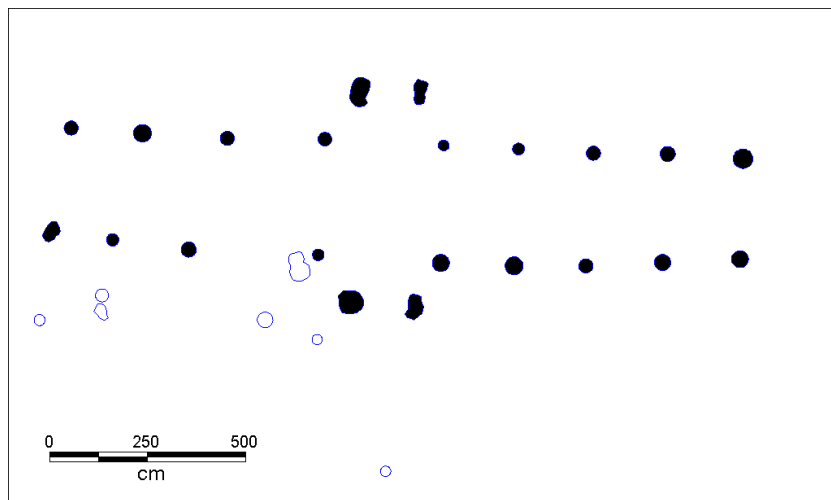
Der blev ellers kun gjort få fund af genstande i løbet af udgravningen, foruden knogler drejer det sig om et mindre skårmateriale fra lerkar, som næsten også alt sammen stammer fra vandhullet. Skårene er med til at datere landsbyen til århundrederne før Kristi fødsel, den samme datering som nogle af husene oppe på Kastanjenbakken. Det kan ikke siges med sikkerhed, om de to bebyggelser har været helt samtidige, eller om husene er rejst af de samme beboere på forskellige tidspunkter; på dette tidspunkt flyttede man normalt rundt indenfor mindre områder.

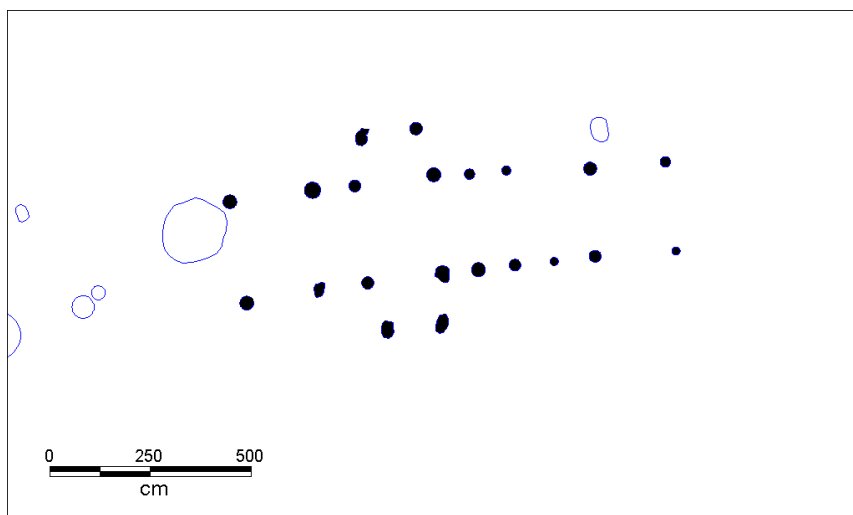
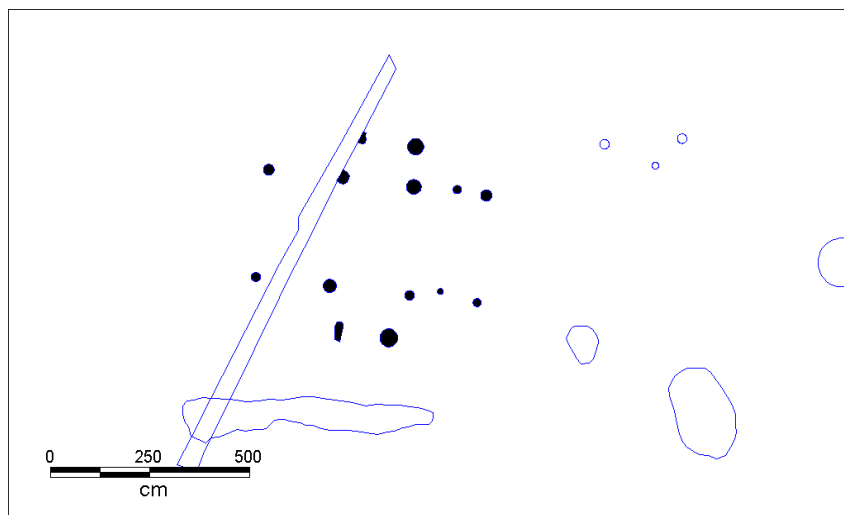
Landsbyens beliggenhed vist på luftfoto (herover) og udtegnet med alle dens huse (herunder). Det største beboelseshus, "storbonden", ses ved pilen.

Udgravninger ved Egedal er lige afsluttet, og faktisk mangler vi stadig at undersøge et lille område af marken, inden maskinerne snart går i gang med at etablere det nye regnvandsbassin. Ved sådanne arkæologiske undersøgelser har museerne normalt kun mulighed for at undersøge det område, der direkte bliver berørt (ødelagt!) af anlægsarbejdet, og i vores tilfælde gælder det derfor også, at der kun er blevet undersøgt et areal svarende til regnvandsbassinets udstrækning. Vi har derfor heller ikke kunnet fastslå landsbyens fulde udstrækning, men en del tyder på, at den ikke er afgrænset helt i østlig og måske nordlig retning, og at den derfor har været endnu større. Forhåbentlig bliver der mulighed for at undersøge det på et senere tidspunkt.

Landsbyens største hus (herover), en ca. 20 meter lang hovedbygning, og det mindste (herunder), et blot ca. 7 meter langt hus. Trods den ringe størrelse har det sidstnævnte også haft to modstående indgangspartier, ganske som i de store hovedbygninger. Langs med sydsiden af huset ses et kortere grøftforløb, der tolkes som resterne af en afvandingsgrøft. På tværs gennemskæres huset af en moderne drængrøft.

Et af de mellemstore beboelseshuse med plads til 10-12 – antagelig kreaturer – i staldenden mod øst.

Storbondens hus som det sås i den stenede undergrund. For nemhedens skyld er husets tagbærende stolper markeret med hvide paptallerkener.